

Latvijā jāpalielinās ne tikai minimālajiem ienākumiem, bet arī sociālajiem pabalstiem

By **Igors Lukjanovs** - 17/07/2017

112 0

Skatījumi: 185

Aleksandrs Kalniņš, sabiedrisko attiecību konsultants

Neviens nešaubās, ka Latvijā ir augsts nabadzības riska līmenis, trūcīgo iedzīvotāju īpatsvars, liels skaits dažādu pabalstu saņēmēju. Tas viss gulstas uz valsts un pašvaldību pleciem, taču vērojama arī ienākumu nevienlīdzība un pensionāru pakļautība nabadzības riskam. Aprēķināts, ka vienam pabalstu saņēmējam Latvijā strādā divi nodarbinātie. Tādas un citas atziņas izskanēja diskusijā "Informācija un statistika par Latvijas iedzīvotāju ienākumiem dažādās nozarēs. Izpratnes veidošanas iespējas par cilvēka cienīgu ienākumu nodrošināšanu. Patēriņa groza nacionālais pieprasījums". Pasākumu rīkoja EAPN-Latvia (Eiropas Pretnabadzības tīkla Latvijas organizācija) projekta EMIN-2 (Eiropas Minimālo ienākumu tīkls) ietvaros. Diskusijā piedalījās eksperti: EMIN-2 nacionālā koordinatore Laila Balga, Labklājības ministrijas (LM) Sociālās iekļaušanas politikas departamenta direktore Elīna Celmiņa, Centrālās statistikas pārvaldes Ienākumu un dzīves apstākļu daļas vadītājs Viktors Veretjanovs, LU Sociālo zinātņu fakultātes Socioloģijas nodaļas vadītāja Līga Rasnača, LU Sociālo zinātņu fakultātes Sociālā darba studiju programmas direktore Baiba Bela, kā arī EAPN-Latvia sadarbības organizācijas no Latvijas reģioniem. Tika atzīts, ka ļoti liela loma sociālās nevienlīdzības novēršanai ir pašvaldībām, jo tās maksā sociālos pabalstus: pabalstu garantētā minimālā ienākuma (GMI) līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalstu. To paredz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, un sociālie pabalsti paredzēti iedzīvotāju pamatvajadzību nodrošināšanai, ja viņiem nav pietiekamu ienākumu. Sociālais dienests piešķir trūcīgās personas statusu, pamatojoties uz cilvēka

ienākumiem. Ģimene (persona) atzīstama par trūcīgu, ja tās vidējie ienākumi katram ģimenes loceklim mēnesī pēdējo triju mēnešu laikā nepārsniedz 128,06 eiro. Daļā pašvaldību tiek noteikts maznodrošinātā iedzīvotāja statuss (tā iegūšanai pašvaldībās noteiktās ienākumu summas ir atšķirīgas). LM sarunās ar Latvijas Pašvaldību savienību vēlas panākt pabalstu palielināšanu, taču to nevar noteikt ar direktīvu, jo finansiālās situācijas uz vietas ir dažādas. Pie tam tiek uzskatīts, ka GMI palielināšana nemotivē meklēt darbu un vairo pabalstu gribētāju skaitu. Tiek pētīts, kā šīs problēmas risina citās valstīs, jo palīdzība nav tikai pabalstos – tā ir arī nodarbinātības iespējas, pakalpojumu pieejamība, sociālā palīdzība. Lai varētu salīdzināt ienākumu līmeni, tiek plānots atjaunot "patēriņa groza" statusu, taču tam būtu tikai ilustratīvs raksturs, kā uzskata LM. Taču aptaujas liecina, ka šo pētījumu un "patēriņa groza" noteikšanu atbalsta liela daļa sabiedrības, kas uzskata, ka tam nav jābūt tikai ilustratīvam, bet gan uzliekošam vairsij pienākumu kompensēt iedzīvotājiem atšķirību starp "patēriņa grozu" un reālo situāciju. No statistikas viedokļa, lai noteiktu ienākumu līmeni valstī, tiek apsekotas 6000 mājsaimniecību. Secināts, ka pirmskrīzes laikā ienākumu nevienlīdzība bija lielāka, tādēļ grūti noteikt, vai nevienlīdzība ietekmēja krīzes iestāšanos vai otrādi. Vai kopējās situācijas uzlabošanas valstī, kas tagad ir vērojama, nozīmīgi "silda" no ārzemēs strādājošajiem Latvijas valstspiederīgajiem ienākošā nauda, noteikt grūti, jo nav metodoloģijas, kā šos ienākumus aprēķināt. Dažādos avotos izskan skaitļi no 300 miljoniem līdz 2 miljardiem eiro. Šādu statistiku var uzzināt tikai tad, ja aptaujātie paši labprātīgi uzrāda šīs summas.

Cilvēka cienīgu dzīvi nosaka ne tikai finansiālie ienākumi, bet arī trīs svarīgākie pamatprincipi ES: cilvēktiesības, demokrātija, taisnīgums. Jāgarantē cilvēka pamatvajadzības: ilgu, nodrošinātu, veselīgu dzīvi un iespēju kvalitatīvi sasniegt savus mērķus. Taču lielais minimālo ienākumu saņēmēju īpatsvars atklāj ļoti bīstamu tendenci. Bieži vien cilvēka aktivitāti nosaka ar darba veikšanu saistītie izdevumi, kas var pārsniegt faktiskos ienākumus, tādēļ cilvēki bieži izvēlas labāk saņemt pabalstus, nevis strādāt. Sociālā taisnīguma jomā ir jāņem vērā tas, ka, ja cilvēka darbs netiek pienācīgi novērtēts, zūd uzticība valstij. 50% iedzīvotāju ir nedrošības sajūta zaudēt mājokli parādu dēļ, bet to varētu risināt nevis ar pabalstiem, bet ar tiesisku regulējumu – tas ir sistēmas jautājums noteikt, ka cilvēku nedrīkst atstāt bez mājokļa, ja viņš nav ļaunprātīgais nemaksātājs. Valsts attieksme pret pieņemto likumu ievērošanu ir visai apšaubāma; cik lielu ienākumu nevienlīdzību mēs uzskatīsim par taisnīgu, atkarīgs no katra pilsoniskās pašcieņas un līdzdalības lēmumu pieņemšanas procesos, kas arī ir projekta EMIN-2 viens no mērķiem. Projekta EMIN-2 īstenošanas laikā paredzēts rīkot vairākus pasākumus nolūkā sekmēt minimālo ienākumu palielināšanos un cilvēku cienīgas dzīves nodrošināšanu.